

در چهارمین اجلاس GECF چه گذشت؟

مجتبی کریمی، پژوهشگاه صنعت نفت

چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌روی GECF

چهارمین نشست سران GECF در زمانی برگزار شد که بازار انرژی به‌طور کلی و بازار گاز به‌طور ویژه، دوران گذار و پرنوسانی را پشت سر می‌گذارد. دورانی که ویژگی آن، تحول و چالش است. رقابت شدیدی در بازارهای گاز حکم فرماست. محیط تجاری جدیدی در حال ظهور است که لزوم ایجاد سازوکارهای جدیدی را بین صادرکنندگان و مصرف‌کنندگان ضروری می‌سازد. همین امر لزوم هوشیاری صادرکنندگان در برابر اتخاذ سازوکارهایی که می‌توانند عامل مهمی مثل امنیت عرضه و تقاضا را مختل کنند را بیش از پیش نشان می‌دهد. این مسئولیت هم متوجه تولیدکنندگان و هم متوجه مصرف‌کنندگان است که همه‌ی تلاش خود را برای تضمین ثبات بازار گاز به کار گیرند.

ابهام در سیاست‌گذاری‌ها و چالش‌های ژئوپولیتیک نیز بر بازارهای انرژی و گاز سایه انداخته است؛ اما در میان همه‌ی این چالش‌ها، دو مسأله بسیار روشن و قطعی هستند؛ نخست افزایش تقاضا برای گاز است. طبق برآورد GECF تقاضای گاز در ۲۳ سال آینده ۵۳ درصد افزایش خواهد یافت و همین امر اطمینان خاطر تولیدکنندگان و صادرکنندگان گاز را به‌همراه دارد.

به بیان دقیق‌تر عوامل اصلی اثرگذار بر بازار انرژی و گاز نشان‌دهنده‌ی اینست که دنیا به انرژی بیشتری نیاز دارد و انرژی پاک از همه مهم‌تر جلوه می‌کند. تا سال ۲۰۴۰ یعنی ۲۳ سال آینده، یک میلیارد و ۷۰۰ میلیون نفر به جمعیت جهان اضافه می‌شود و همین افزایش جمعیت نشانه‌ی مطمئنی بر نیاز دنیا به انرژی است. میانگین درآمد سرانه‌ی دنیا تا آن سال ۸۰ درصد افزایش می‌یابد و جمعیت شهری نیز ۱۰ درصد

رشد خواهد داشت. همچنین ناوگان خودرویی دنیا از یک میلیارد و ۳۰۰ میلیون دستگاه به ۲ میلیارد خودرو می‌رسد.

طبق نظر محمدحسین عادل‌ی؛ دبیرکل ایرانی GECF (که با پایان سال جاری میلادی مأموریت چهار ساله‌اش به اتمام می‌رسد) همه‌ی این آمار بر اساس مدل جهانی گاز نشان می‌دهد که تقاضا برای انرژی و گاز رو به افزایش است. تا سال ۲۰۴۰ به ترتیب تقاضا برای انرژی اولیه و گاز ۳۰ و ۵۳ درصد افزایش می‌یابد. نکته‌ی دیگر آنکه تقاضا برای گاز طبیعی در سال ۲۰۴۰ به‌سمت کشورهای غیرعضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD) تغییر مسیر می‌دهد.

دوم آنکه تعهد کشورهای جهان به اهداف توافق پاریس (COP21) در سال ۲۰۱۵ فرصتی طلایی برای گاز طبیعی پدید می‌آورد. دبیرکل

GECF، تحولات مهمی از جمله توافق نشست تغییرات اقلیمی پاریس درباره‌ی محیط زیست را بر گسترش تقاضا برای گاز در سال ۲۰۴۰ تأثیرگذار دانست و تصریح کرد: تحولات مهم سیاسی و ژئوپولیتیک، ظهور صادرکنندگان جدید، ظهور شیل گاز، تبدیل آمریکا از واردکننده به صادرکننده‌ی گاز و سیاست‌های انرژی کشورها از جمله عوامل تأثیرگذار بر بازار گاز هستند که از یک سو چالش و از سوی دیگر فرصت ایجاد می‌کنند.

بنابراین با وجود همه‌ی خطرهای مهم و محیط تجاری چالش‌برانگیز، گاز همچنان از مزیت‌های پاک و یگانه‌ی خود برخوردار خواهد بود و فرصت‌هایی امیدوارکننده برای کشورهای عضو GECF پدید می‌آورد. اما نباید این فرصت‌ها را پیش‌پاافتاده تلقی کرد. پیچیدگی چالش‌ها و فرصت‌ها شکی

نشست فوق‌العاده‌ی وزیران نفت و انرژی کشورهای عضو مجمع کشورهای صادرکننده‌ی گاز (GECF) و نشست سران این مجمع به‌ترتیب ۲۳ و ۲۴ نوامبر (دوم و سوم آذرماه) در بولیوی برگزار شد. وزیران نفت و انرژی مجمع کشورهای صادرکننده‌ی گاز ۴۴ درصد از تولید گاز جهان، ۶۷ درصد از ذخایر گازی جهان، ۶۴ درصد از انتقال گاز با خط لوله و ۶۶ درصد از تجارت گاز طبیعی مابع شده (ال‌ان‌جی) را در اختیار دارند.

باقی نمی‌گذارد که برخورد با این موقعیت‌ها نیازمند همکاری و هماهنگی بیشتر میان کشورهای عضو GECF است.

نقش پررنگ ایران در تجارت انرژی و موازنه‌ی گازی دنیا

در موقعیت حساس کنونی ایران شرایط لازم را برای جذب سرمایه و فعالیت شرکت‌های خارجی فراهم کرده و تأمین منافع همه‌ی اعضای مجمع کشورهای صادرکننده‌ی گاز و تحقق اهداف مجمع را هدف اصلی فعالیت‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی می‌داند و اتخاذ سیاست‌هایی هماهنگ و همسو را برای جلوگیری از اعمال تحریم‌های یکجانبه و چندجانبه علیه هر کشوری را بیش از پیش ضروری ارزیابی می‌کند. در این اجلاس مهم دکتر جهانگیری؛ معاون اول رئیس‌جمهور نکات قابل توجه و مهمی را درباره‌ی نقش ایران در GECF مطرح کرد که اهم مطالب به شرح زیر است:

امروز بازار گاز طبیعی را باید یک بازار رقابتی به حساب آورد که این رقابت هم با تولیدکنندگان جدید در نقاط مختلف جهان و هم با انرژی‌های جایگزین دیگر مواجه شده و علاوه بر آن، این بازار از دگرگونی‌های ژئوپولیتیکی هم به دور نیست. دگرگونی‌هایی که در برخی موارد بر موقعیت گاز در عرصه‌ی جهانی انرژی اثر می‌گذارد و امنیت بازار و موازنه‌ی عرضه و تقاضای جهانی گاز را خدشه‌دار می‌کند.

با توجه به این تحولات، ایران باید به‌عنوان تولیدکنندگان اصلی گاز طبیعی همکاری‌های خود را به سطح نوینی ارتقاء داده و به تبادل اطلاعات و تجربیات و هماهنگی بین سیاست‌های بازاریابی و صادرات در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی بیش از گذشته اهتمام بورزد.

جهانگیری با تأکید بر اهمیت نقش نوآوری و تکیه بر توسعه‌ی فن‌آوری در بازارهای انرژی و از جمله بازار گاز طبیعی تصریح کرد: بر این اساس ما باید به رویکردهای نوآورانه و

راهبردهای مبتنی بر فن‌آوری‌های نوین در کل زنجیره‌ی گاز طبیعی اعم از بخش اکتشاف، تولید، انتقال، توزیع و مصرف آن اولویت بدهیم.

وی افزود: در این فرآیند، همکاری مشترک کشورهای عضو مجمع در ترغیب شرکت‌های ذیربط ملی برای تبادل دانش فنی در زمینه‌ی کاهش هزینه‌های تولید، تبدیل و انتقال گاز طبیعی، انجام سرمایه‌گذاری‌های مشترک و اتخاذ سیاست‌های همسو در بازار گاز، منجر به افزایش منافع جمعی کشورها خواهد شد.

بیانیه‌ی پایانی اجلاس

چهارمین اجلاس GECF با انتشار بیانیه‌ای که حاوی نکات قابل توجهی است به کار خود پایان داد. مهم‌ترین نکات این بیانیه به شرح زیر است:

■ تأکید بر حق حاکمانه و مطلق کشورهای عضو بر منابع طبیعی خود
 ■ تأکید بر نقش کلیدی گاز به‌عنوان منبعی پاک و مطمئن برای توسعه‌ی پایدار و همچنین دستیابی به اهداف توسعه‌ی پایدار سازمان ملل متحد، از جمله هدف شماره‌ی ۷- درباره‌ی تضمین دسترسی به انرژی ارزان، مطمئن، پایدار و نوین برای همگان

■ تأکید بر اهمیت گاز طبیعی در سبد انرژی جهانی و ایجاد اقتصادهای مقاوم در برابر تغییرات آب و هوا، همسو با توافق پاریس

■ یادآوری اینکه کشورهای عضو GECF بیشترین سهم را در ذخایر و ظرفیت تولید گاز طبیعی جهان دارند و تأکید بر نقش آنها به‌عنوان تأمین‌کنندگان مطمئن نیازهای انرژی جهان

■ تأکید بر اهمیت گاز در بهبود امنیت انرژی جهان، ثبات بازار گاز، امنیت عرضه و تقاضا و لزوم تضمین انجام سرمایه‌گذاری کافی در همه‌ی بخش‌های زنجیره‌ی ارزش گاز طبیعی در زمان مناسب برای تأمین نیاز روزافزون جهانی

■ تأکید بر اهمیت همکاری و هماهنگی تلاش‌ها میان کشورهای عضو برای توسعه‌ی پژوهش، تبادل اطلاعات، انتقال دانش و اشتراک بهترین رویه‌ها در صنعت گاز و استقبال از ایجاد

مؤسسه‌ی پژوهش GECF در الجزایر
 ■ تأکید بر قصد این مجمع برای ارتقاء جایگاه بین‌المللی GECF به‌عنوان یک نهاد کارآمد میان‌دولتی فعال در گسترش همکاری سازنده درباره‌ی مسائل مربوط به توسعه‌ی صنعت گاز و شرایط مطلوب بازار

■ تأکید بر ارزش‌گذاری عادلانه منابع گاز بر مبنای حق حاکمیت کشورهای عضو برای تعیین سیاست‌ها و مقررات متناسب و اعتراض به تحریم‌های یک‌جانبه که مورد تأیید نهادهای مسئول در سازمان ملل متحد نیست

■ گسترش استفاده از گاز در شکل‌ها و بخش‌های گوناگون آن از جمله تولید انرژی، حمل و نقل و صنعت، همسو با منافع جهانی و استفاده از آن توسط همه‌ی طرف‌های فعال در بخش انرژی، از طریق اتخاذ سیاست‌ها و راهبردهای هماهنگ میان کشورهای عضو GECF

■ تأکید بر تلاش مشترک اعضای GECF جهت تثبیت گاز به‌عنوان سوخت و خوراک مطلوب و همچنین برای جذب سرمایه در زنجیره‌ی ارزش گاز طبیعی و تضمین توازن بین رشد احتمالی عرضه و تقاضای گاز که ثبات بازار گاز و توسعه‌ی بازارهای جدید گاز را تضمین کند

■ پیگیری رویکردی منصفانه در تقسیم خطرپذیری در مسأله‌ی سازوکار قیمت‌گذاری گاز بر اساس قیمت نفت‌خام و فرآورده‌های آن برای تضمین قیمتی منصفانه برای گاز که مزیت‌های آن از جهت بهره‌وری انرژی و ارزش‌های زیست‌محیطی را در نظر بگیرد

■ تقویت GECF به‌عنوان جایگاهی برای برنامه‌ریزی و موضع‌گیری هماهنگ و همچنین ارتقاء جایگاه و اهداف GECF در زمینه‌ی جهانی انرژی

■ تقویت و ارتقاء تحلیل، انتقال فن‌آوری، آموزش، پژوهش، و توسعه‌ی صنعت گاز از طریق همکاری و هماهنگی میان کشورهای عضو GECF، به‌ویژه از طریق مؤسسه‌ی پژوهش گاز در الجزایر

■ ارتقاء سیاست‌ها و مقررات آسان‌کننده‌ی تجارت میان کشوری گاز ■